21.11.2019

VM/KAO

Alijäämän kattamisvelvollisuuden tarkoituksena on turvata peruspalvelut

Alijäämän kattamisvelvollisuutta tiukennettiin kuntalain viime uudistuksessa, jotta kunnat tai kuntayhtymät eivät lykkäisi talouden sopeuttamistoimiin ryhtymistä. Säännösten tavoitteena on varmistaa, että peruspalvelujen järjestäminen kunnan asukkaille ei vaarannu talouden ongelmien vuoksi.

Alijäämän kattamiskaudeksi määriteltiin pääsäännön mukaan neljä vuotta tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta. Niille kunnille, joissa alijäämän määrä oli yli 500 euroa asukasta kohti, annettiin siirtymävaiheessa kaksi vuotta lisäaikaa. Näitä neljän tai kuuden vuoden määräaikoja sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2015 tilinpäätöksen alijäämään. Vuoden 2018 tilinpäätösten perusteella Manner-Suomessa oli 17 kuntaa, joissa on vielä kattamatta olevaa alijäämää vuodelta 2015. Aikaa alijäämän kattamiseen on vuoden 2020 tai 2022 loppuun.

Aikaisemman sääntelyn ongelma oli se, että alijäämän kattamista oli mahdollista lykätä taloussuunnitelmien myöhemmille vuosille. Hankalia päätöksiä ja talouden tasapainottamistoimien aloittamista oli mahdollista siirtää tulevaisuuteen. Julkisuudessa on käyty keskustelua siitä, että alijäämän kattamisen määräaikaa pitäisi pidentää kuntien taloustilanteen heikennyttyä. Jos näin tehtäisiin, oltaisiin aikaisemman lainsäädännön mukaisessa tilanteessa, jossa voitaisiin välttää tarpeelliset talouden tasapainottamistoimenpiteet.

Kirjanpito ei ole ratkaisu talouden ongelmiin

Kuntien ja kuntayhtymien kirjanpidossa noudatetaan kuntalain lisäksi kirjanpitolakia. Tilinpäätöksessä tulee antaa oikea ja riittävä kuva tilikauden tulojen ja menojen erotuksesta eli tuloksesta. Ratkaisuna kuntatalouden ongelmiin on ehdotettu, että kunnat ja kuntayhtymät saisivat määräajan jättää poistot tai arvonalentumiset kirjaamatta. Kirjanpidon kirjauksilla tai niiden tekemättä jättämisellä ei voi kuitenkaan synnyttää lisää tuloja eikä vähentää menoja, eikä myöskään tuoda rahaa kunnan tai kuntayhtymän kassaan. Alijäämän kattamista koskevien säännösten tarkoituksena on ollut, että alijäämä katetaan reaalitalouden eikä kirjanpidon toimenpitein.

Suunnitelman mukaiset poistoilla ja arvonalentumisilla pitkävaikutteiset menot kirjataan tuloslaskelmaan. Poistojen tarkoituksena on jakaa investointihyödykkeen kuten rakennuksen meno niille vuosille, jolloin rakennusta voidaan käyttää palvelutuotannossa tai jolloin siitä kertyy tuloja. Arvonalentumiskirjaukset täydentävät poistoja tilanteissa, joissa investoinnin kuten rakennuksen käyttöaika on arvioitu liian pitkäksi tai joissa sitä ei voida käyttää esimerkiksi sisäilmaongelmien vuoksi. Poistot ja arvonalentumiset eroavat muista menoista kuten palkkamenoista vain siinä, että meno jaetaan kirjanpidossa usealle vuodelle.